

Ad van Gils

Het kleine imperium

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

Hoofdstuk 1

EEN BLIJ BEGIN DAT TRIEST EINDIGT

“Een echt goede morgen!” kreunt Jantje verrukt. Hij ligt op zijn rug, de ogen nog dicht en laat de eerste stralen van de zon op zijn gezicht dartelen. Hij geniet zichtbaar van deze prille zonnewarmte die het hem extra moeilijk maakt om onder de dekens vandaan te komen. Dan, voorzichtig, alsof hij bang is de vredige sfeer te bederven, doet hij zijn ogen open. Hij knipoogt eens tegen het licht en trapt zich bloot. Hij keert zich op zijn zij en knikt tegen zijn beste vriendin, het in fletse kleuren geschilderde Mariabeeldje, dat op een consooltje tegen de muur prijkt.

“Dag, Marieke,” zegt Jantje, “bedankt dat je voor zo’n mooi weer hebt gezorgd.”

Onder aan de trap wordt geroepen: “Jan, jongen, het is halfzeven! Zorg dat je eruit komt!”

“Ik kom er aan, vrouw Daniëls,” roept Jantje terug. Kwiek gooit hij zijn benen over de rand en staat naast zijn bed. Zo, in zijn wat sleetse ondergoed, kunnen we hem eens goed bezien. En dit doende, weten we met één oogopslag

waarom Jantje, Jantje Pagaai heet. Hij heeft een paar jatten aan zijn lijf, die de vergelijking met een stel kanopeddels vlot doorstaan.

Zijn flaporen zijn navenant. Voor de rest is alles klein en schraal aan hem. Daarom lijkt het alsof ze bij hem de verkeerde onderdelen gemonteerd hebben. Alsof er maar één stel oren en handen over was, toen hij afgewerkt moest worden.

Nu gaat hij onder die kleine onvolkomenheden niet erg gebukt. Met zijn drieënveertig jaar slijt Jantje, die eigenlijk Johannes, Fredericus van Doremalen heet, rustig en betrekkelijk tevreden zijn dagen als kostganger bij juffrouw Daniëls. Deze goedmoedige, matrone-achtige vrijgezellin zorgt voor hem als een moeder, stopt elke morgen een sinaasappel of een banaan bij zijn boterhammen en valt hem alleen op zaterdag lastig om hem er aan te herinneren dat hij in bad moet en zuiver ondergoed aan moet trekken. Want dat wil Jantje voor het gemak nog wel eens vergeten.

Door de week werkt Jantje bij de grote machinefabriek van Caldenhove als poetser en sjouwer. Dat sjouwen valt trouwens nogal mee, want ze krijgen Jantje nog niet in een draf, al was het nog zo druk.

“Van hard werken krijg je alleen maar lange armen en wijde neusgaten,” pleegt hij te zeggen. Soms voegt hij daar met minzame zelfspot aan toe: “Dan ben ik voort helemaal een gorilla.”

Hij werkt graag op de fabriek, de mensen daar mogen hem allemaal even graag. Hij wordt wel eens op een onschuldige manier voor de gek gehouden, maar Jantje ondergaat die plagerijen goedmoedig. Diezelfde plagers laten hem regelmatig kleine karweitjes bij hen thuis opknappen, zoals de heg knippen of de moestuin ompitten en zo verdient hij er een centje bij.

Jantje werkt samen met zijn maat en speciale vriend Manuel Fiquante, een Spaanse gastarbeider, die met zijn mooie Margarita en hun vier kindjes in dezelfde straat woont. Jantje gaat er wel eens 's avonds buurten, als hij zich verveelt. Dan speelt hij met de donkerogige Spanjaardjes en drinkt een fles bier met Manuel.

Niet dat Jantje geen familie heeft, hij heeft zelfs zeven broers en zusters, die her en der verspreid in Brabant en Limburg wonen. Jantje stapt in het weekend wel eens op de fiets als het mooi weer is, of in de trein, om deze of gene broer of zus op te zoeken, en natuurlijk bij verjaardagen en met Nieuwjaar. Maar door de

week heeft Jantje zijn vriendschap met Manuel en de mensen die hij in het café van Noris Plat ontmoet, om de eenzaamheid te verdrijven.

Intussen heeft Jantje zich gewassen en aangekleed. Dat is nogal eens gauw achter de rug. Even de kop onder de kraan in de douchecel, om dan, staande voor het raam van zijn dakkapelleke, in zijn broek te schieten en zijn werkhemd aan te trekken. Onveranderlijk doet hij dat op die plaats, uitkijkend over de straat, die hij naar twee kanten helemaal kan overzien, want het huis van juffrouw Daniëls staat net in een flauwe bocht, halverwege de straat.

Laten we eens met Jantje meekijken en onze aandacht wat nauwgezetter richten op die straat, die de weidse naam van Burgemeester van de Weteringstraat heeft, maar door de bewoners 'de Wetering' wordt genoemd. Het is de verbinding tussen de uitvalsweg naar Vught en de Koppelseweg. Dit maakt meteen duidelijk dat Jantje in een buitenwijk van de stad woont.

Vroeger was de Wetering een deel van een bedrijvige buurt, waar veel hardwerkende textielarbeiders woonden met hun grote gezinnen. Vandaar wellicht dat er toen ook een jongensschool is gebouwd, geleid door broeders. De

grote gezinnen zijn echter weggetrokken, op dat van Joris van Melis met zijn negen kinderen na, en de school is voor de helft in onbruik geraakt. De broeders zijn er nog, maar ze hebben hun lange, wapperende rokken en knellende boorden verruild voor ribbroeken en coltruien en zien er een stuk menselijker uit.

Ongeveer in het midden, een klein eindje van het huis van juffrouw Daniëls vandaan, wordt de Wetering gekruist door een dwarsstraat, die eigenlijk de naam straat niet verdient, omdat ze door de modernisering van de binnenstad, naar beide kanten doodloopt. Aan de ene kant tegen de achtergevel van een groot winkelcentrum en aan de andere kant tegen een dwars op de rijweg geplaatst, roodwit gestreept hekwerk. Einde straat.

Op deze kruising kunnen we vanuit Jantjes raam de winkels zien van Piedeman, de Boer, Fritsen en het café van Noris Plat. Een der hoeken wordt gevormd door een kale zandvlakte, waar tot voor een jaar of vier een kerk heeft gestaan, die wegens bouwvalligheid en gebrek aan belangstelling is afgebroken. De gemeente heeft tot nu toe verzuimd er een behoorlijke bestemming aan te geven, al was het maar als parkeerplaats. Nu staan er kriskras de auto's

van de buurtbewoners, die er voor zorgen dat op regenachtige dagen die vlakte in een modderpoel verandert. Alleen met de kermis en tijdens bevrijdingsfeesten wordt er een nuttig gebruik van gemaakt. Dan staan er een paar draaimolens, een palingkraam en een schiettent opgesteld.

Intussen staat Jantje nog steeds voor het raam zijn ochtendtoilet te maken. Hij heeft een kam door zijn gele piekhaar getrokken, waarna het nog erger naar alle kanten uitsteekt en hij heeft Joris van Melis gegroet. Joris komt elke morgen rond deze tijd met de fiets aan de hand uit het poortje schuin tegenover het huis van juffrouw Daniëls. Hij weet dat Jantje elke morgen voor het raam staat en daarom steekt hij gewoontegetrouw een paar vingers in de lucht als een stille ochtendgroet. Hij kijkt daarbij niet eens op. Toch groet Jantje terug, ook hij is dat gewoon.

We laten Jantje nog even met rust. Die moet toch nog de verwelkte bloempjes voor het Mariabeeldje weghalen en zijn bed afleggen, dus we hebben de tijd. We hebben zojuist een paar namen genoemd en het kan geen kwaad deze mensen wat nader te leren kennen. Als we met de klok mee de kruising van de Wetering

en de doodlopende straat afgaan, te beginnen bij het café van Noris Plat, komen we de volgende bewoners tegen.

Zoals gezegd eerst Noris Plat, die eigenlijk Norbertus Grijs heet en zijn bijnaam te danken heeft aan het feit dat hij nogal eens onderuit gaat aan zijn eigen verkoopproduct. In al zijn vriendelijkheid is hij een gehaaid zakenman, die door het hanteren van de 'lat', hetgeen betekent drinken op de pof, de klanten binnen en aan de drank houdt. Hij is secretaris en/of penningmeester van de verenigingen die in zijn groezelige zaak thuis zijn: de kaartclub, het zangkoor ende dubbeltjespot. Noris Plat is getrouwd met een zurige vrouw, die alleen aan bod komt als Noris weer eens onderuit is gegaan. Dit fraaie echtpaar is kinderloos.

Naast het café, in de dwarsstraat gelegen, bevindt zich de bakkerij van Sjaak Fritsen. Een jonge, eigentijdse vent van zo'n dertig jaar, die er met zijn volle baard en hippie-achtige kleren eerder uitziet als een kunstenaar, dan als een bakker. Toch levert hij een smakelijk product en zijn specialiteit, appelflappen à vijfenveertig cent, vindt tegen het weekend altijd zijn weg naar welhaast alle gezinnen in de buurt. Sjaak is getrouwd met een klein, bleek vrouwke,

even modern als hij en ze hebben een kindje van ongeveer twee jaar. Goede mensen, vindt iedereen, maar ze moesten niet zo'n ruime opvattingen hebben over geloof, hou en trouw.

We steken de straat over en komen bij slager de Boer, een man van goed vijftig. Zijn winkel heeft nog hetzelfde aanzien als pakweg vijftientwintig jaar geleden, met een toonbank van chroom en witte tegels, dikke stangen aan de muur waaraan forse haken halve koeien en varkens torsen. De Boer snijdt je kotelet en varkenshaasje af waar je bij staat, hij draait je gehakt terwijl hij intussen een volgende klant helpt en de ruwe ham is honderd procent ruw en niet verpakt in plastic. De Boer moet ooit getrouwd geweest zijn, want hij heeft twee kinderen. Een getrouwde zoon die aan het andere eind van de stad woont en een dochttertje, een tienermeiske, dat vriendelijk verlegen meehelpt in de winkel als het druk is. Men zegt dat moeder de Boer er lang geleden tussenuit is getrokken met een andere kerel, maar niemand weet dat zeker. De Boer zelf praat er nooit over.

Nog eenmaal overstekend, zijn we de kruising rond en staan we voor de deur van de winkel van Piedeman, handelaar in boter, kaas en eieren en al wat er maar iets mee te maken heeft.

Als het seizoen er rijp voor is verkoopt hij ook haring en mosselen. Frisdrank en bier heeft hij ook en in een hoekje, direct naast de deur, staat een kleine vitrine, waaruit de buurtkinderen hun spekken, dropstengels en repen chocolade kunnen kiezen. Piedeman is een al wat oudere man, zodat zijn zoon Wim eigenlijk de winkel drijft. Hij is, hoewel al iets over de dertig, de jongste van het gezin. De andere kinderen zijn allemaal getrouwd en de vrouw van Piedeman is een aantal jaren geleden gestorven. Sindsdien ziet men Piedeman sr. alleen nog, zo nu en dan, in het café van Noris, om een kaartje te leggen.

Gaan we nu terug naar Jantje Pagaai. Die bolderd op dit moment de trap af en groet zijn hospita opgewekt: “Goeie morgen, vrouw Daniëls.”

Hij gaat naar de keuken, waar zijn boterhammen met kaas en jam klaar staan. Hij drinkt er een glas melk bij. Dan gaat hij naar de kamer om via de radio de weersberichten en het laatste nieuws te horen. Als dat gebeurd is, trekt hij in de gang zijn jekker aan, hangt zijn bruine stikkezak over zijn schouder en zoekt vrouw Daniëls op in de bijkeuken om ‘tot vanavond’ te wensen en tegelijk te informeren wat er die avond gegeten zal worden. Het zal bloemkool zijn deze keer en Jantje knikt tevreden zoals